

**רשימת ספרי "בן מלך"
שיצאו לאור עד עתה:**

- חג המנוחה
- ספרית העומר וחג המנוחה
- ימי בין המצות - גלות ומועדי
- ימים נוראים
- חג הסוכות
- תנוכה
- ימי המדבר
- הגדה של פסח
- כענין מצוות התמידות שבמקדש
- זמרת המדבר
- שיר השירים
- שבת קודש
- מידות הכבוד
- שמע כענוה
- עניינים בש"ס ובהלכה
- זמירות ש"ס
- ראשית ח"א - מאמרי נבואה בראשית-נג
- בראשית ח"ב - לך לך
- ליל המנוחה
- בראשית ח"ג - וצא ויחיד
- שמות ח"א - שמות-בשלח
- שמות ח"ב - מאמרי נבואה-הורג-משפטים
- שמות ח"ג - תרומה-פקודי
- ויקרא ח"א - ויקרא-פרשת במדבר ח"א - במדבר-שלח

ניתן להשיג: mechonbennelech@gmail.com
בארץ: ניתן להשיג: mechonbennelech@gmail.com
בחו"ל: yefenofbooks.com | Warchouse: 842245220

בסייעתא דשמיא
**אוצרות
בן מלך**

מתורתו של רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת יתרו
גליון מס' 92

פרשת יתרו

שכיון שאלו היו הסיבות שבעבורם בא, הרחיב לו משה וביאר לו בפרוטרוט את אשר אירע להם.

והנה מאורעות אלו הם הטעם ששמע ובא, ובא הכתוב ללמדנו סיבת בואו, כי מן הכתוב אין עולה שבא להסתפח לעם ישראל, שהרי כאשר סיים את ביקורו שב לארצו. [ואף דאיתא בחז"ל שנתגייר (רש"י כאן ד"ה יתרו) אין זה מפורש בפשוטו של מקרא].

אלא מטרת בואו היתה כדי לשמוח בהם בשמחתם, מאחר ששמע מרחוק על קריעת ים סוף

וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים (יח, א)

וברש"י 'וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק'.

והנה בגמרא זבחים (קטז). מובאת מחלוקת תנאים בדבר, רבי יהושע אמר מלחמת עמלק שמע, ולמד זאת מהסמיכות לפרשת עמלק. ורבי אליעזר סבר קריעת ים סוף שמע ובא, שנאמר בה 'ויהי כשמוע כל מלכי האמורי' (יהושע ה, א). ורש"י צירף שני השיטות, שאלו ואלו דא"ח.

והנה בהמשך הפרשה כתיב - 'ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך יצילים ה'" (יח, ט).

ונראה שמה שכתוב - 'אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל, היינו קריעת ים סוף, אשר ה' נלחם למען ישראל ונפרע מצריהם ונקם את נקמתם מפרעה ומצרים.

ומה שכתוב 'התלאה אשר מצאתם בדרך', היינו מלחמת עמלק, שנאמר בו - 'אשר עשה לך עמלק בדרך', 'אשר קרך בדרך' (דברים כה, יז-ח). כלומר

בגליון

פרשת יתרו

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

היכל השבת

שבעת ענייני שבת קודש..... עמוד 8

חכמה ומוסר

גייעת תורה שב"ע"פ..... עמוד 10

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה
הוצאות הדפסת גליון זה נדבבו לזכיו הרבים ע"י ידידינו הנכבדים מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו
לע"נ האשה הצדקנית רודפת צדקה וחסד כל ימי חייה הייתה דבוקה במידותיו של הקב"ה
הרבנית מרת **שרה אסתר הומינר** ע"ה בה"ר **שמואל גוטפרב** זצ"ל
נלב"ע ביום ט"ז שבט תשנ"ה
ת.נ.צ.ב.ה
הונצח ע"י בניה וחתניה הע"י
הרב פנחס הומינר הרב **עובדי'ה הומינר**
הרב **יהודה קליין** הרב **דב קלצקי**
זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד להם ולמשפחתם להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו
להנצחת ותרומת "פרנס השבוע/החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל-054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל-052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכונו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים
לאור כל גנזי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את
הכרכים הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני
כלל שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור
התורה לזכות את הרבים, הטו שכסם וטלו חלק במשימה הגדולה
פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים 'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
ההנהלה

- ספרים
- למועדי השנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ופירושים
- על תעשיית חובסי תורה
- שיעורים
- על חובסי
- ספרים
- המת והמחשבה
- ביאורי סודות
- ספרים
- אמנות ומסוות
- ספרים
- תורה ודעה
- אמנות
- תורה ודעה

הנצחות תורמים

קו בן מלך

03-3077354

מחשבה מכון

תיקונים 24 שנה במשנה

עמותת חובסי בתי מוסת
ליטמני חובסי רבני
מודלקים 150 נתיבים
בבית התורמים

הכשרת ספרים בן מלך
ספרות ומחשבה ביהודי תלמיד

מספר התרומות: 054-8422488
כתובת אוהב ישראל 1/9
ביתר עילית
קמפוס מוסת 150 נתיבים 46
התקנות הארציות
mechonbenmelech@gmail.com

העם מתחת יד מצרים', 'תחת יד' היינו השעבוד והעבדות. ובחלק זה נקט בלשון 'אשר הציל את העם', כי הרי משה לא היה משועבד תחת ידם, והלך לשם מרצונו כדי לגאלם.

* * *

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים (יח, ט)

בגמרא (ברכות נד.) למדו מכתוב זה את חובת הברכה ברואה מקום שנעשו בו ניסים, דהיינו כשם שכשראה יתרו את העם שעמם התרחש הנס, נתן שבח והודאה למקום. כך כאשר אנו רואים את מקום הנס אשר מזכיר לנו את המאורע, עלינו להתעורר לברך ולשבח את ה'. הרי שלמדו בגמרא ראיית מקום הנס, מראיית האנשים שנעשה להם נס.

ועיין בשו"ע (או"ח סימן ריח סעיף ו) בהג"ה - 'יש אומרים דהוא הדין אם רואה האדם שנעשה לו הנס מברך עליו כמו שמברך על המקום שנעשה בו הנס'. ומקור הדין הוא מהא דילפ"י בגמרא דין הברכה מיתרו. (ועיי"ש בשעה"צ שמבאר בארוכה). כלומר דאדרבה זה יותר מפורש, שהרי ביתרו היה זה בראיית האדם.

וב'שאלות' (פר' וישלח שאלתא כו) משמע שגם ברכת שעשה ניסים שמברך המדליק והרואה בהדלקת נר חנוכה, הוא משורש הדין שנאמר ברואה מקום שנעשה בו נס. וזה לשונו - 'דמחייבין בית ישראל לאודיי ולשבוחי קמיה שמאי בעידנא דמתרחיש להו ניסא וכו', וכד מטי דוכתא דאיתרחיש להו ניסא וכו' הרואה אותן צריך ליתן הודאה ושבח לפני המקום וכו' וכד מטי יומא דאיתרחיש ניסא לישראל כגון חנוכה ופורים, מיחייב לברוכי ברוך אשר עשה ניסים לאבותינו בזמן הזה וכו', שנאמר ויאמר יתרו ברוך ה' וגו'".

הנה השווה 'כד מטי יומא דאיתרחיש ניסא', לכד מטי דוכתא דאיתרחיש ניסא', וכן מציינ את המקור שלמדו בגמרא מפסוק דגן ויאמר יתרו, משמע שהוא מאותו גדר דראיית אדם או מקום. שכשם שראיית בעל הנס, וראיית מקום הנס מחייבים ברכה ושבח, כמו כן זמן הנס, כאשר פוגעים בזמן הוא ענין שמזכיר הנס, ומצד התעוררות הזמן, חייבים לברך שעשה ניסים.

הרי לנו שלשה ברכות - על מקום הנס 'שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה'. ועל זמן הנס 'שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה'. ועל

ומלחמת עמלק, בא לשמוע את המאורעות מקרוב וליטול חלק בשמחת הצלתם. ואכן כאשר בא, סיפר לו משה את כל המאורעות שעשה ה' עמם, כמבואר בהמשך הפרשה, שהרי לשם כך הגיע.

[ועיין ברש"י שכתב להלן 'ויספר משה לחותנו - למשוך את לבו לקרבו לתורה', דהיינו שהוקשה לו לשם מה סיפר לו כל הפרטים, שהרי את עיקר הדברים כבר שמע בעצמו, וזהו מדרשו שנתכוון למשוך את לבו, אך בפשוטו מילא את רצונו בזה].

ואכן כאשר בא לפניו תיאור הסיפור מעדות ראשונה, נתמלא שמחה, כמו שכתוב 'ויחד יתרו על כל הטובה' (פסוק י), ופתח בשבח והודאה למקום, כמו שכתוב בהמשך - 'ויאמר יתרו ברוך ה' וגו'".

ולכאורה נראה שבא כדי להביא את צפורה אשת משה ושני בניה למשה, כאמור בהמשך הכתוב, והיינו שמאחר שמשה שילחה מאתו מחמת השעבוד והגזירות במצרים, (כמבואר ברש"י ממכילתא), אזי עתה כאשר השתחררו ישראל ויצאו ממצרים ובטל הטעם, מיהר יתרו להשיבם לבעלה ולאביהם.

אמנם נראה שהוא טעם נוסף בפני עצמו, שהרי תחילה נכתב בפסוק בפני עצמו, 'וישמע יתרו את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו', והיינו שביאתו היתה ענין בפני עצמו, ומלבד זאת 'ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה'.

* * *

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה, אשר הציל את העם מתחת יד מצרים (יח, ט)

הפסוק טעון ביאור, שאחר שכבר אמר 'אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה', לכאורה כבר פירש הכל, ולשם מה כפל ואמר 'אשר הציל את העם מתחת יד מצרים'.

אלא שיש כאן שני חלקי הודאה, תחילה הודה על הצלתם ממיתה לחיים, כי בעת קריעת ים סוף ביקשו פרעה ומצרים להרגם, כמו שכתוב בשירת הים 'אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי' (טו, טז). ועל כך אמר - 'אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה', וכלל את משה עם כל העם שאף הוא ניצל מאימת פרעה.

חלקו השני של הפסוק הוא הודאה על 'ציאתם מעבדות לחירות, ועל כך בא הלשון 'אשר הציל את

וגם זה תואם לדברינו, כי ההתבוננות והכרת גדולת ה', וראיית טובו ואהבתו לישראל, היא שהביאה את יתרו להתגיייר ולהיכנס אף הוא בברית עם ה', ולהביא קרבנות עולה ושלמים.

* * *

**עתה שמע בקולי איעצך ויהי אלוקים עמך וגו'.
ושפטו את העם בכל עת והיה כל הדבר הגדול
יביאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם (יח, יט-
כב)**

חשיבות רבה מיוחסת בתורה לעצת יתרו, שפירטה תורה באריכות את כל השתלשלותה, ופירש רש"י - 'איעצך ויהי אלקים עמך - בעצה, אמר לו צא המלך בגבורה'.

ויש להתבונן מהי אכן משמעותה המיוחדת של עצה זו, הנראית לכאורה כהמלצה מעשית פשוטה בתכלית, שאין דבר פשוט הימנה, שבמקום שיעמוד משה בגפול לשאת בעול משפטי העם - ימונו עוד שופטים לעזרתו, ובכך תקל המלאכה מעליו ומעל העם, ומדוע אפוא היה משה זקוק לעצתו של יתרו, ולא זו בלבד, אלא אף יתרו עצמו הסתייג מדבריו והורה לו להימלך בשכינה, אם עצה הגונה היא אם לא.

והנראה בזה, כי הנה מצד הסברא היה מקום לומר, שכל ספק בדבר הלכה שיתעורר לאיש מישראל, או כי יפלא ממנו דבר למשפט, עליו לשאול את פי הנביא המוסמך למסור את דבר ה', ורק לפניו יבוא להתדיין.

ואכן כך נהג העם כשהיו בתחילת הדרך, כאשר התעוררו ביניהם נדונים רבים ושאלות שיש להכריע בהם ולדרוש את דבר האלוקים - 'וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב'. אך כאשר ראה יתרו את המשא הכבד הרובץ על שכמו בהיותו יושב לבדו לשפוט את העם, באופן שלא יוכל לעמוד בכך זמן רב - 'כי כבד ממך הדבר לא תוכל עשוהו לבדך' - השיא לו עצה זו, למנות ולהסמיך מורי הלכה ודיינים תחתיו - 'ושפטו את העם בכל עת והיה כל הדבר הגדול יביאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם והקל מעליך ונשאו אתך'.

ומשה נמלך בשכינה והסכים הקב"ה לעצתו, ומשמעות הדבר שבאותה שעה הוקבע הדבר שלא רק הנביא מוסמך למסור את דבר ה', אלא כל שהגיע

האדם שאירע לו נס 'שעשה נסים האדם הזה'. [הן על המקום, הן על הזמן, הן על האדם. והם שלש החלוקות הידועות, 'עולם, שנה, נפש' שסימנם עש"ן (ספר יצירה פ"ו)].

* * *

**ויקה יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלוקים
ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם
חותן משה לפני האלוקים (יח, יב)**

הנה בהנהגת ה' ביציאת מצרים באו לידי ביטוי שני גילויים, האחת - אהבת ה' לישראל ורוב חסדו וטובו עמהם. שנית נודעה גבורת הבורא יתברך שמו וממשלתו בעולם, וכנגד הענין של טובו וחסדו בגאולת ישראל, נתן יתרו שבח והודאה ואמר - 'ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו'. וכנגד גילוי עוצם גבורתו בהכאת מצרים, פתח והכריז - 'עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוהים'.

ועבור שני חלקים אלו הקריב יתרו את שני סוגי הקרבנות - 'עולה וזבחים לאלוקים'. 'עולה' - הבאה מתוך הכרה במלכות ה' בעולם, כנגד ראיית עוצם גבורתו ושלטונו. ו'זבחים', היינו שלמי תודה - המבטאים את קירבת ה', ובאים להודאה על כל הטובה שעשה עם ישראל.

ונמצא שסעודה זו היתה סעודת הודאה שערך יתרו על הצלת ישראל שנתבשר בה, והלחם הוא על דרך שמצינו בקרבן תודה, שיש בה 'לחמי תודה', והיינו 'לפני האלוקים', שמצינו באכילת שלמים שנאמר בה אכילה 'לפני ה' (דברים יב, ז. כז).

ואף למ"ד שבא קודם מתן תורה ועדיין לא נתחייבו בגדרי והלכות תודה, השיגו מעצמם את תוכן הדבר שראוי לקבוע סעודה לרגל שמחת התודה, ובאו אהרן וכל זקני ישראל להשתתף בסעודה ולאכול לחם, כדרך תודה שנאכלת בקהל רב להודות לה' בפרסום.

ועיין ברש"י - 'ומשה היכן הלך והלא הוא שיצא לקראתו וגרם לו את כל הכבוד, אלא שהיה עומד ומשמש לפניהם'. ובדרך הפשט ביארו הרשב"ם ואבן עזרא שהיתה הסעודה באהלו של משה, ופירשה תורה שאהרן וכל זקני ישראל באו לאהלו להשתתף בסעודה, אבל משה היה בביתו ולא היה צריך לבוא.

והרמב"ן כתב שהיה זה קרבן גרות, שהוא עולה ושלמים, והסעודה היתה סעודת ברית לשמחת גרותו שהוא כיום חתונתו.

להוראה, יש בידו להכריע ולהורות כמיטב שיקול דעתו.

עוד נראה, שהיה מקום לסבור שבכל שאלה המתעוררת צריך לפנות אל החכם הגדול ביותר, ואף אם ישנם תלמידי חכמים נוספים שהגיעו להוראה, מכל מקום אם ביכלתו לפנות אליו, לא יהא האדם רשאי להקל על עצמו ולהסתמך על הקטן ממנו.

היתה עצתו של יתרו, לברור ולהבדיל בין השאלות הקלות הניתנות להכרעה ע"י כל מי שהגיע להוראה, שהם אכן יובאו להכרעתם, לבין אותם הדברים כבדי המשקל שבאמת זקוקים להכרעתו של משה עצמו.

והנה עצה זו, אף כי לכאורה היתה הצעה מעשית גרידא, וסידור הדברים על מכוונם, אולם נתחדש בה יסוד חשוב בהוראה. ולשם קביעת הנהגה זו היה צריך להימלך בגבורה אם נכון לעשות כן, וכיון שהקב"ה הסכים על ידו, נהג משה על פיה - 'וישמע משה לקול חותנו ויעש כל אשר אמר'.

חזו הכוונה במה שאמרו חז"ל 'שבע שמות נקראו לו רעואל, יתר, יתרו, חובב, חבר, קיני, פוטיאל, יתר על שם שיתר פרשה אחת בתורה, ואתה תחזה' (מכילתא עמלק א מובא ברש"י לעיל יח, א).

ונראה שאין הכוונה לסיפור הדברים גרידא שהוסיף פרשה בתורה, [שהרי הרבה אישים מסופר על מאורעות שהתרחשו עמיהם, פרשיות שלימות בתורה, ולא נחשב ש'הוסיפו פרשה בתורה']. אלא היינו שנתקבלה עצתו והונהגה סברתו בעם ישראל, כלומר שהלכה מחודשת בתורה נתוספה על ידו, והרי היא מיוחסת לו.

ופרשה זו - הלכתא גבירתא שמעינן מינה, כי כאשר יתעורר לפני האדם ספק בדבר הלכה, אין חובה עליו לשאול את פי גדול הדור דווקא, אלא כל תלמיד חכם שהגיע להוראה ויודע דעת תורה - ראוי הוא ומוסמך לפסוק דינו. ורק שאלות חמורות ומורכבות, שאין בכוח הקטנים להכריע בהן - אותן יש להביא להכרעת דעת הגדול.

* * *

ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני, ויחנו במדבר, ויחן שם ישראל נגד ההר (יט, ב)

בטעם הדבר שמתן תורה הוצרך להיות דווקא במדבר, עיין בגמרא מה שדרשו בזה 'אמר רב מתנה

מאי דכתיב וממדבר מתנה, אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו, תלמודו מתקיים בידו, ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו' (עירובין נד.).

נתינת התורה במדבר מבטאת שהזכייה בתורה ובברית עם ה' מותנית בהפקרה עצמית של האדם, שיהא האדם מסור לקבלת עול זה, ויהיה מוכן לאבד את כל קנייני העולם הזה, ענייני עושר וכבוד וצרכי האדם. דהיינו שכאשר כל חפצו הוא בלתי להקב"ה לבדו, והוא מתמסר לכך בכל מאוודו, או אז הוא זוכה לתורה.

כלומר שהמדבר מבטא שהתורה היא ערכים עליונים בטהרתם שאין בהם שום אחיזה לחפצי העולם, ואילו מתן תורה היה בארץ ישראל בארץ נושבת, היתה המשמעות שחלק מהברית הוא חפצי עולם הזה וצרכיו. והאמת היא שהארץ ושפע ברכתה הם שכר טוב שבה זוכים בעבור קיום התורה, אך עצם הברית הוא מה שנתבע מישראל לקיים את ערכי התורה.

ועוד דרשו - 'בשלשה דברים ניתנה התורה, באש ובמים ובמדבר וכו', ולמה ניתנה בשלשה דברים הללו, אלא מה אלו חנינם לכל באי העולם, כך דברי תורה חנינם הם' (במדב"ר א, ז).

ובפשטות נראה, שהמדבר מאחר שאינו מקום יישוב בני אדם, הוא מקום ראוי לה', ואכן נתגלתה בו השכינה בסנה למשה, כי בתחילת השראת השכינה בעולם מקומה אינה עם בני אדם. ורק לאחר שעם ישראל התרומם למדרגתו השרה הקב"ה שכינתו בתוכם.

* * *

ויאמר אליו ה' לך רד ועלית אתה ואהרון עמך, והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה' פן יפרץ בם (יט, כד)

וברש"י - 'ועלית אתה ואהרון עמך והכהנים - יכול אף הם עמך ת"ל ועלית אתה. אמור מעתה אתה מחיצה לעצמך, ואהרון מחיצה לעצמו, והכהנים מחיצה לעצמם. משה נגש יותר מאהרון, ואהרון יותר מן הכהנים, והעם כל עיקר אל יהרסו את מצבם לעלות אל ה'."

ובפשטות של מקרא חלוקה עליית אהרון ונפרדת לגמרי מהכהנים, כי הכתוב 'הכהנים' מחובר למקרא שלמטה 'הכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה'." וכן

תעבוד ועשית כל מלאכתך - ויום השביעי שבת לה' אלוקיך'. וזה גדר מהותו של השבת 'שהוא יום ה', וכדכתיב 'ויקדש אותו' (בראשית ב, ג) דהיינו שקידש אותו הקב"ה לשמו, וכלשון התפילה 'אתה קדשת את יום השביעי לשמך' (תפילת ליל שבת). כלומר מצות השבת שמוטלת עלינו היא שיהא יום זה מוקדש לגמרי אך ורק לשמו יתברך, וצריך כל אחד להסיח דעת לגמרי מענייני עצמו, ולהקדיש את היום הזה אך ורק לענייני ה' יתברך. וכמו שכתוב - 'אם תשיב משבת רגלך, עשות חפצך ביום קדשי וגו', וכברתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר' (ישעיה נח, ג).

זהו הכוונה 'כאילו כל מלאכתך עשויה', שביום השבת יש לאדם לנתק עצמו כליל מעסקי וצרכי עצמו, כי יום זה מיועד אך ורק לענייניו של הקב"ה, ולכן על האדם להתייחס לכל צרכיו כאילו הכל עשוי. ומשום כך אסור לו לאדם לעסוק בחפצי עצמו אפילו אם אין בהם גדר מלאכה. ואפילו סתם דיבורים בעלמא שאין בהם מענייני שבת או כבוד ה', אין לדבר בשבת, כדאיתא בפוסקים בשם הירושלמי (טור ושו"ע סימן שז).

וגדר זה הוא רק בשבת שהוא יום ה', אבל ביו"ט אין איסור להתעסק בענייני עצמו, רק משום כבוד קדושת היום שהוא 'מקרא קודש' צריך לשבות בו מ'מלאכת עבודה', אולם אין איסור בעצם הפנייה לעסוק בצרכי עצמו.

אמנם נראה שיש טעם נוסף לזה שדווקא בשבת נאמר 'שבות כאילו כל מלאכתך עשויה', והיינו מטעם גדר 'מנוחת השבת', שבשבת מצות המנוחה שתא דוגמת מנוחת השי"ת במעשה בראשית, שביום השביעי כבר היתה כל מלאכתו עשויה, וכמו שכתוב - 'ויכולו השמים והארץ וכל צבאם, ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה' (בראשית ב, א).

ולכן מוטל על האדם לראות כאילו 'כל מלאכתך עשויה', משום שמצות השביתה בשבת הוא סוג מנוחה מיוחד, מנוחה של עונג, 'מנוחת אהבה ונדבה', מנוחה משום שהכל מוכן ומתוקן, 'מנוחה שלימה שאתה רוצה בה', ולא רק משום שקדושת השבת מאלצת אותו להפסיק את המלאכה. וכמו שכתב רש"י - 'שבת שבתון - מנוחת מרגוע ולא מנוחת עראי' (שמות לא, טו).

הנה כי כן, הלכה זו שבשבת קודש חייב אדם

מורים טעמי המקרא, וכן משמע בפסוקים שלפני כן שהכהנים הוזהרו כשם שישראל הוזהרו מלגשת, מה שאין כן אהרן שלא הוזהר, אלא שמהזכרת הכהנים בפני עצמם בכתוב, משמע שגם הם התקרבו יותר מהעם. ורש"י מצייץ בזאת את דרשת חכמים, שלשון הכתוב ניתן לקריאה באופן שאהרן והכהנים נקראים כאחד, שזו אחת מצורות הדרש שמצינו במקרא.

והיינו כי עליית אהרן עם משה נאמרה כאן כחלק מנתינת התורה, כי צורת מתן תורה היתה שעם ישראל שמע כיצד ה' מדבר אל משה, כאמור לעיל - 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם' (יט, ט). אך כמו כן אהרן היה חלק בלתי נפרד ממעמד נתינת התורה, שהרי יש כמה פעמים בתורה שה' דיבר אל משה ואל אהרן. ויש כמה מקומות שדיבר אל אהרן לבדו. ולפיכך גם אצל אהרן היה צריך להתקיים במידת מה, בחינת 'בעבור ישמע העם בדברי עמך'. כי ההנהגה היתה משותפת למשה ואהרן, ואהרן קיבל את התורה יחד עמו, והוא ממקבלי התורה מסיני.

ומכיון שמשוה רבינו היה עיקר, ואהרן רק משותף אליו, לכן כתיב 'ועלית אתה ואהרן עמך', ועם ישראל שמע כיצד ה' מדבר אל משה וגם אל אהרן.

אמנם האמור בסוף פרשת משפטים על עליית הזקנים 'ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל' (כד, ט), הוא ענין בפני עצמו, שזכו לעלות ולראות את אלוקי ישראל כחלק ממעשה הברית המבואר שם, ובאו בתורת נציגים של בני ישראל. ואין לזה ענין לאמור כאן על עליית אהרן, שזה שייך רק לאהרן שהוא מקבל התורה במידת מה.

ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (כ, ט)

במכילתא - 'ששת ימים תעבוד. וכי איפשר לו לאדם לעשות מלאכתו בששת ימים, אלא שבות כאילו מלאכתך עשויה'. (פרשת בחדש פרשה ז).

והנה דבר זה נאמר רק בשבת ולא ביו"ט, ואף שגם כל יו"ט הוא מקרא קודש ויום שבתון, אבל הלכה זו של 'שבות כאילו כל מלאכתך עשויה' הוא דין מיוחד לשבת בלבד.

והטעם בזה היינו משום אופי 'קדושת השבת', שכל מהותו וצביונו הוא בכך שהוא יום מקודש ומיוחד אך ורק לה', וכלשון הפסוק כאן - 'ששת ימים

אלא 'מתאוה' הוא להשתמש ולהנות בהם אף שלא כדין, [כמו 'כי תאוה נפשך לאכול בשר' (דברים כב, כ), שאין עניינה לקחת הבשר לרשותו אלא האכילה בלבד], למרות היותם שייכים לזולתו.

והנה ספר דברים כנוהו חז"ל 'משנה תורה', שתכליתו לחזור ולשנות את דברי התורה בתוספת ביאור ועומק טעם, כמו שפירש הכתוב בראש הספר - 'הואיל משה באר את התורה הזאת (א, ה) - לכך נתוסף בו לשון 'לא תתאוה', לשם העמקת ענין האיסור, כי לא רק החמדה אסורה, אלא כל נתינת עין בנכסי הזולת שאינם שלו - אסורה, ואף אם אין בשאיפה זו הפסד חבירו מנכסיו אלא התאוה להשתמש בהם שלא כדין, גם היא מהוה פגיעה בזכויותיו של הזולת, ואיסורה כאיסור החמדה כנ"ל.

* * *

מזבח אדמה תעשה לי, וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך, את צאנך ואת בקרך (כ, כא)

וברש"י - 'את עולותיך ואת שלמיך - אשר מצאנך ומבקרך. את צאנך ואת בקרך פירוש לאת עולותיך ואת שלמיך'.

והנה מה שהקדים עולות לשלמים מבואר שפיר, שכן הוא סדרו בכל התורה, ומשום שעולה יותר מקודש מהשלמים. אולם מה שהקדים צאן לבקר תמוה, שהרי בקרבנות, הבקר קודם בסדרו לצאן, בכל התורה.

ונראה שהטעם בזה, כי הכתוב 'צאנך' מוסב על 'עולותיך', כמו שיתבאר בעז"ה במקומו שלקרבן עולה יותר מתאים 'צאן', והכתוב 'בקרך' מוסב על הכתוב 'שלמיך', כי לשלמים יש מעלה בבקר. ונגרר הסדר אחר מה שפתח בו.

ומצינו כן שכתוב - 'וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים' (להלן כד, ה) ואיתא למ"ד בגמרא (יומא נב: ועוד מקומות) עולות כבשים, שלמים פרים.

ועוד איתא בגמרא - 'מותר הפסח קרב שלמים, שנאמר וזבחת פסח לה' אלוקיך צאן ובקר, וכי פסח מן הבקר בא, והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים, אלא מותר הפסח יהא לדבר הבא מן הצאן ומן

לראות עצמו 'כאילו כל מלאכתו עשויה', נובעת גם משום 'קדושת השבת' וגם משום 'מנוחת השבת'1. ולכן נאמר דין זה רק בשבת שניתן לנו 'לקדושה ולמנוחה', מה שאין כן יו"ט שניתן לנו 'לששון ולשמחה'.

* * *

לא תחמוד בית רעך לא תחמוד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך (כ, יד)

מלבד אשר הוזהרנו על הפגיעה הממשית בזולת, הוזהרנו תורה גם על איסור 'לא תחמוד'. הרבה תמהו על פשר המצוה הזאת, כיצד יתכן לצוות על האדם שלא לחמוד בלבו דבר המוצא חן בעיניו אשר ראהו בידי חברו, וכי מה רע יש בכך שיחפוץ לב האדם לזכות בחפץ או רכוש כדרך אשר זכה בו זולתו. (עיין אבן-עזרא שמות כ, יג).

אך הנכון הוא, כי גם מצוה זו, כשאר המצוות שנכתבו על לוח זה, עניינה פגיעה בזולת, ואכן אין כוונת התורה שלא יחפוץ לב האדם בחפץ כדוגמת אשר לזולתו. אלא האיסור הוא על האדם החומד את חפץ חבירו לעצמו, כלומר ששאיפת לבו שאותו החפץ השייך לזולתו יעבור בדרך כלשהי לרשותו. וכיון שזו היא תקוותו, הרי זה מהוה פגיעה בזולת, ועל כך הוזהרנו הכתוב 'לא תחמוד'. אבל מי שחמד לבבו דבר הנאה בעיניו כדוגמת אשר לחבירו, אך אין הוא מעלה על לבו לזכות בכך ע"י הפסדו של הלה, אין בכך משום לא תחמוד, שכן ברצון זה אין כל פגיעה בזכות הזולת.

והנה בעוד אשר כאן בפרשת יתרו לא הוזכר אלא 'לא תחמוד', נתחדש בעשרת הדיברות שבפרשת ואתחנן (ה, יח) גם לשון 'לא תתאוה', ויש להבין מה משמעותו של הוספת לשון זה.

והנראה לבאר, כי החמדה והתאוה - שתי מידות שונות הן: 'החומד' הוא הנותן עיניו ברכוש זולתו ולבו חומדו לעצמו, ושאיפת לבו היא שאותו החפץ השייך לזולתו יעבור בדרך כלשהי לרשותו [כדוגמת 'לא יחמוד איש את ארצך' (להלן לד, כד), כלומר שלא יתנו בה עיניהם לכובשה]. אולם 'המתאוה' מידה אחרת לו, הלה אינו שואף דווקא שיעבור רכוש חברו לידי,

1. ועיין בטור שכתב שיש בזה גם משום 'עונג שבת' - 'ראה אדם בכל שבת כאילו מלאכתו עשויה ואין לך עונג גדול מזה' (או"ח סימן שו).

הבקר' (פסחים ע:). הרי שרק שלמים נחשבים ל'דבר הבא מן הצאן ומן הבקר', אף שגם עולה באה מן הצאן ומן הבקר, אלא שעיקר עולה היא מן הצאן.

ואכן קרבן התמיד שהוא קרבן העולה העיקרי [כדרשו חז"ל (פסחים נח:)] בפסוק וערך עליה העולה שהוא קרבן התמיד], אינו בא אלא מן הכבשים.

היכל השבת

שבעת ענייני שבת קודש

אלוקיך. כלומר שביום הזה יפרוש האדם מכל מלאכת עצמו ומכל עיסוק בענייניו העצמיים ויהיה מוקדש לגמרי לה' אלוקיך.

וכן כתיב - אם תשיב משבת רגלך עשות חפציך ביום קדשי וגו' וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר (ישעיה נח, ג), ודרשו - ממצוא חפציך - חפציך אסורים חפצי שמים מותרים. ומבואר בגמרא (שבת קג.) שהעיסוק בחפצי האדם אסור אפילו בדיבור בלבד.

והיינו שביום השבת על האדם להניח את כל ענייני עצמו, ולהסיח את דעתו מהם לגמרי כאילו אינם קיימים כלל ולהיות עסוק רק בחפצי שמים, וכדאמרו - כשתבוא שבת יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה (רש"י שמות כט).

וביום זה כל עסק האדם אינו אלא בחפצי שמים, דהיינו בעבודת ה' בעמידה לפניו בתפילה, ובעסק לימוד התורה. וכמו שכתב האבן עזרא על פסוק זכור את יום השבת - כל ימי השבוע אדם מתעסק בצרכיו, והנה זה היום ראוי להתבודד ולשבות בעבור כבוד השם, ולא יתעסק לשוח אפילו בצרכיו שעברו או מה יועץ לעשות, וככה אמר הנביא 'מצוא חפצך ודבר דבר'. ומנהג ישראל היה ללכת סמוך לשבת אצל הנביאים, כמו 'מדוע את הולכת אליו היום לא חודש ולא שבת' (שמות כ-ט). וברמב"ן - יום קדוש, להפנות בו מעסקי המחשבות והבלי הזמנים, ולתת בו עונג לנפשינו בדרכי ה', וללכת אל החכמים ואל הנביאים לשמוע דבר ה' (שם).

כבוד ועונג

ג. כבוד ועונג - וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד (ישעיה נח, ג). שמכיון שיום זה הוא יום קדוש לה', על כן עלינו לכבדו ולענגו. וכלשון התפילה -

מהות עניינו של 'שבת קודש' יש בו כמה חלקים, שמכולם יחדיו נשלמת קומת השבת. ומצינו בזה שבעה עניינים יסודיים כפי העולה מלשונות התורה וחז"ל.

יום ברכה

א. יום ברכה - ויברך אלוקים את יום השביעי. שמכיוון שנשלמה בו הבריאה והיה הכל מתוקן בשלימות ושבת בו ה' מכל מלאכתו, לכן בירכו שיהיה יום מבורך. דהיינו שלא יצטרכו לטרוח בו בשום מלאכה עבור צרכי היום, וגם תהיה הברכה שרויה בו בריבוי ושפע. וכמו שמצינו בירידת המן לישראל שהמן עבור יום השבת נלקט מאליו ביום השישי, והמן עבור השבת היה כפול 'לחם משנה', וגם היה 'משונה בטעמו לשבח'. וזה פשוט שהברכה אינה רק במאכלים, כי אם בכל חלקי הבריאה המתברכים ביום זה הן בכמות והן באיכות. כלומר שבשבת נוצר על הבריאה רושם מלא וגדוש ועסיסי, וגם באיכותה ויופיה היא מעלית חן מיוחד.

ואף על האדם מצוה לעשותו יום מבורך, לשבות בו מכל טורח ומלאכה, שכל צרכי יום השבת יהיו מוכנים בשלימות בטרם בואו, כדכתיב - והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו. וכן להכין כל צרכי יום השבת בריבוי כפול ומכופל, ובטעם משובח יותר. ומשום היותו יום ברכה מצוה להרבות בו בסעודות.

יום קדוש לה'

ב. יום קדוש לה' - ויקדש אותו. שמכיוון שהש"ת השלים את מעשיו וכילה מלאכתו ושבת ונח בו, לכן ייחד את יום השביעי וקבעו וקדשו לשמו, שיהיה השבת 'ומו של הקב"ה'. וכנוסח התפילה - אתה קדשת את יום השביעי לשמך. ומצות היום לקדשו לה' ככתוב - זכור את יום השבת לקדשו, ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה'

תפארת עטה ליום המנוחה עונג קרא ליום השבת. ודרשו חז"ל - מקרא קודש - קדשהו, במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה (תורת כהנים אמור פרשתא יב).

ובכלל מצות כבוד, רחיצת גופו בחמין, לבישת בגדים נאים ומכובדים, וההתעסקות בעצמו בהכנת צרכי שבת, ויהא ביתו מתוקן ומואר בנרות ושולחן ערוך מבעוד יום.

ומצות עונג לענגו באכילת בשר ודגים ומאכלים משובחים וינות מבושמים, ובכל מיני עינוג וכישום. וכל המרבה בהוצאת שבת ובתיקון מאכלים רבים וטובים הרי זה משובח (רמב"ם הלכות שבת פרק ל). וירבה במעדנים כפי יכלתו (משנ"ב רצב ס"ק כב). ומכבוד סעודות היום אף לפאר את השולחן בדברי תורה נעימים וחביבים, וכמו שתיקן האריז"ל בזמירותיו - לעטר פתורא ברזא יקירא.

זכר למעשה בראשית

ד. זכר למעשה בראשית - השבת הוא אות ועדות על היות השי"ת בורא העולם, וכדאיאת במכילתא - המשמר את השבת מעיד למי שאמר והיה העולם שברא את עולמו בששה ימים ונח ביום השביעי. וכן הוא אומר (ישעיה מג) 'ואתם עדי נאום ה' ואני א-ל' (מכילתא פרשת כי תשא). וברמב"ן - ציוה שנעשה בזה סימן וזיכרון תמיד להודיע שהוא ברא הכל, והיא מצות השבת שהיא 'זכר למעשה בראשית' וכו'. כי בזכרנו אותה תמיד יזכור מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא (שמות כח).

ומענין זה הוא לעסוק ביום השבת בהתבוננות בגדולת מעשי ה' ולהתפעל מעוצם מעשיו ופלאיהם, כענין הכתוב - השמים מספרים כבוד א-ל (וכדאיאת בזוה"ק ח"ב קלו: שזה נאמר על יום השבת). שכאשר הושלמה הבריאה בהדר תפארתה רואים ממנה את גדלו וטובו של השי"ת - השמים מספרים כבודו - וגם הארץ מלאה חסדו (זמירות לשב"ק). ועומדים משתאים מגודל המעשים ומעומק חכמת היצירה - מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך. מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית.

וכך כתב בספר 'המספיק לעובדי ה'" לרבינו אברהם בן הרמב"ם - החסיד מוסיף על הדרך הכללית של שמירת השבת והימנעות מחילולה, דרך מיוחדת, בחשבו על תכלית השבת, ובהתבוננו אל בריאת העולם התבוננות כללית, ובזכרו כי השמים והארץ

נבראו בששת ימים, ולא היה שם כל קדמון ראשון זולת הבורא יתעלה ויתגדל, אשר נתן לנו את השבת. ובדרך יותר מיוחדת וכו', שמתבונן נוסף על כך, בכללות העולם ובמה שניתן לו להבחין מתוך פרטיו, החל מטבור הארץ וכלה בהקיפו של גלגל השמים, ומתבונן אל חכמת הבורא יתעלה בבריאת עולמו, ומפרט בדעתו מה שנברא ביום הראשון וביום השני ובכל יום מששת הימים כמפורש בספר בראשית.

יום שירה והודאה לה'

ה. יום שירה והודאה לה' - מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות לה'. שמכיון שהאדם מתפעל ביום השבת מגודל מעשה הבריאה כאמור לעיל, עליו לבוא לידי שירה והילול והבעת שבח וקילוס לבורא יתברך על כל מעשיו. וכן מוטל עליו להודות לה', על אשר ניתן לו העולם על כל הטוב אשר בו, בריאה כה טובה ורחבה, עשירה מגונת ומושלמת. ביום השבת חייב האדם להביע תודתו לה' ולשורר ולזמר לשמו - להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכינור, כי שמחתי ה' בפעלך במעשי ידיך ארנן. ומטעם זה תיקנו להוסיף בשבת שבח והודאה למקום בריבוי מזמורים בפסוקי דזמרה ובאמירת 'נשמת כל חי', ונוהגים לומר בשירות ובזמירות בתוך הסעודות. וכן איתא בגמרא (ר"ה לא). שבבית המקדש בשירת הלויים על הקרבנות, היו משוררים בשבת את כל פרשיות השירה הכתובים בתורה.

יום התגלות כבוד ה'

ו. יום התגלות כבוד ה' - ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו. כלומר שמכיוון שקידש את היום הזה לשמו ולכבודו, לכן הקב"ה מגלה בו את כבודו ומראה את קדושתו. וכלשונו של האריז"ל בזמירותיו - ישדר לן שופריה ונחזי ביקריה. וב'שערי תשובה' (סימן רסז) הביא בשמו שאף שבימות החול בתפילת העמידה כשהשכינה כנגדו צריך לעצום עיניו, אבל בשבת יתפלל דווקא בעיניים פתוחות. והטעם, שבשבת ניתן לנו רשות לחזות בנועם זיו ה'. ואדרבה, זה מעבודת השבת והוא כבוד לשמו, שהקב"ה נתן לנו ביום זה להשיג בידיעתו וקדושתו יתברך, דהיינו התבוננות בידיעה הנשגבה שה' הוא 'מחוייב המציאות' ו'לית אתר פנוי מיניה' עד לעומק סוד 'חודא עליאה'.

וזה הטעם למה דאיאת בתוספות בשם תשובת הגאונים, שאין בני א"י אומרים קדושה אלא בשבת, (סהדרין דף לז: תוד"ה מכנף). דהיינו משום שהשבח של

לישראל הכח הנפשי להתענג על המנוחה. וכלשון התפילה - מנוחת אהבה ונדבה, מנוחת אמת ואמונה, מנוחת שלום ושלוח והשקט ובטח, מנוחה שלמה שאתה רוצה בה. דהיינו לא רק שביטה מעמל וביטול מטורח מלאכה, כי אם גם מנוחת מרגוע ושלווה ותוספת נפש ברוח נדיבה. כלומר שנהיה ביום זה בדומה להקב"ה שנאמר בו 'שבת וינפש', וכמו שכתב רש"י שם - 'כל לשון נופש הוא לשון נפש, שמשגיב נפשו ונשימתו וכו' הכתיב מנוחה לעצמו לשבר האוזן מה שהיא יכולה לשמוע'.

ומתנה טובה זו נובעת מן הקשר הנשגב שיש לכנסת ישראל עם הקב"ה, עד שאנו נחשבים כביכול כרעיה ומטרוניתא למלך, כמתואר במגילת שיר השירים שכולה באה על דביקות וקשר נעלה זה. וכפי שהמטרוניתא משתתפת בכל ענייניו של המלך, כך הקב"ה משתף את כנסת ישראל בשבת קדשו, כנוסח הקידוש - ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו. וכדאיאת בחז"ל - ביני ובין בני ישראל את היא לעולם וגו' משל למלך יושב ומטרונא יושבת כנגדו (שמו"ר כה-יא).

והיינו מה שאמרו ששבת הוא מעין העולם הבא - כי אני ה' מקדישכם - לעולם הבא, כגון קדושת שבת בעולם הזה. נמצינו למדין, שהוא מעין קדושת העולם הבא. וכן הוא אומר מזמור שיר ליום השבת לעולם שכולו שבת (מכילתא פרשת כי תשא).

כלומר, כי כמו השבת שהוא יומו של הקב"ה, כן העולם הבא הוא עולמו של הקב"ה, כדכתיב - ונשגב ה' לבדו ביום ההוא. ורק מכח דרגה נפלאה זו שעם ישראל דבקים בו יתברך בבחינה של התאחדות כדוד ורעיה, על כן זוכים הם שיהיה מקדש אותם לעולם הבא, יום שכולו שבת, אשר בו - צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה.

'קדוש קדוש' שייך רק למלאכים ושרפים שמחמת קירבתם לה' יכולים כביכול לראותו ולהשיג את קדושתו ועצמותו יתברך, ולכן הם מעריצים ואומרים - 'קדוש קדוש קדוש ה' צבא-ות'. אכן ביום השבת, כאשר הקב"ה מראה את כבודו וקדושתו לעם ישראל, אז מעריצים ומקדישים עם ישראל ואומרים 'קדוש' כמו השרפים.

ומענין זה הוא גם מה שמצינו שבשבת הוא יום מסוגל להשגת עומק התורה ולפענח צפונותיה, שביום זה הקב"ה חושף את חכמתו ומגלה את מסתוריו. וכדברי האריז"ל בזמירות - ויחי לן סתריה דאתאמר בלחישא. וכעין שהיה במתן תורה שהיה בו הן גילוי כבודו והן שבא ללמד תורתו, ואמרו 'לכו'ע בשבת ניתנה תורה'.

האות הגדול בין השי"ת ועם ישראל

ז. האות הגדול בין השי"ת ועם ישראל - אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם (שמות לא, ג). וברש"י - כי אות הוא ביני וביניכם - אות גדולה היא בינינו שבחתי בכם, בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה. וברשב"ם - כי אות היא - שאתם שובתים כמוני לפי שאתם עמי. וכן אומרים בנוסח התפילה - תפארת גדולה ועטרת ישועה, יום מנוחה וקדושה לעמך נתת. שבת הוא האות הגדול על הידידות והדביקות בין קוב"ה וכנסת ישראל בבחינת דוד ורעיה.

כלומר שנוסף על מה שנצטוונו על השבת מצות הנהגה וחובת התייחסות לקדושת היום, הרי גם השבת עצמה נתונה לישראל שתהא המנוחה שורה בהם. ועל זה אמרו - מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם (שבת י:). והוא ענין הנשמה היחירה שניתנת באדם בשבת קדוש, שזו המתנה הטובה של שבת שניתן

חכמה ומוסר

גיעת תורה שבע"פ

ה' חוקי האלקים ותורותיו כפי שנאמרה לנו בנבואת משה, כלשונה וככתבה. אולם התורה שבעל פה, היא חלק העומק שבתורה שאנו מבינים אותה בדעתינו

חכמה עמוקה הדורשת עמל כביר

התורה ניתנה לעם ישראל בשני חלקים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. התורה שבכתב, היא דבר

ושכלנו. ומשום כך היא נקראת חכמה, וכפי שרמזו חז"ל (בבא בתרא יב.) במאמרם 'חכם עדיף מנביא'. שכן אלו ענייני עומק והבנה שאי אפשר למסרם בכתב, השגות שכליות המתיישבים על לב החכם, כפי אשר הוא מבין אותם בחכמתו הוא. והנה החכם המשכיל להבינם יש בו צד של מעלה על הנביא, אחרי שהחכם משיג זאת בשכלו וברגשותיו ומתאחד עם המושכל, ונמצא עצם מציאותו קדוש בקדושת התורה.

ומכיון שהשגת חכמת תושבע"פ תלויה בהבנת לב החכם, הרי אין משיג אותה אלא המתאמץ ומתייגע להעמיק בחכמתה, שוקד על לימודו ברציפות יומם ולילה ומנצל כל זמנו ללימוד התורה. רק מי שאין לו בעולמו אלא את התורה הזאת, המשקיע את כל מציאות חייו בעסק התורה, נותן נפשו להתרכז ולהגיע למיצוי הנושאים, וחותר בכל כוחו להגיע לחקר הבנת הדברים, הוא הזוכה להתעלות בדרגותיה הנשגבות של תושבע"פ להבין ולהשכיל להשיג ולהרגיש. וכל המעלות הנשגבות והעליונות שנאמרו בעוסקי התורה נאמרו כלפי אלו העמלים בתושבע"פ ביגיעה והתמסרות.

ואמרו חז"ל - אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה (ברכות סג.). ובמדרש מבואר שקושי זה נאמר בעיקר על השגת תושבע"פ - וזו היא תורה שבע"פ שהיא קשה ללמוד ויש בה צער גדול שהיא משולה לחושך, שנאמר 'העם ההולכים בחושך ראו אור גדול', אלו בעלי התלמוד שראו אור גדול... שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תושבע"פ לפי שיש בה צער גדול וגודל שינה (תנחומא נח פרשה ג).

הקושי והגיעה שבהם מותנה השגת תושבע"פ, אינה רק מצד ההכרח המעשי, כדי למצוא זמן רב עבור לימוד החכמות הגדולה של ידיעות התורה, דכתיב בה 'ארוכה מארץ מידה' (איוב יא), ובכדי לפנות את הלב מטירדות השגת צרכי העוה"ז, ויתאפשר לו להשיג את עומק התורה שהיא 'רחבה מני ים' (שם). אלא זהו תנאי ומעלה בעצם קניינה של תורה שבעל פה.

השגה אמיתית בתורה על ידי התפשטות מחזיונות גשמיים

והיינו משום שאף שהתורה ניתנה לנו להבין ולהשכיל בשכלינו ובדעתינו, הרי אין מושכלותיה וסברותיה כאחת מחכמות הארץ שהשגתם וידיעתם

נתונה לכל אדם. שהרי התורה היא חכמה אלוקית, תורת קודש בת שמים. וכל זמן שהאדם הוא איש חולין אין הוא מסוגל לתפוס ולהשיג את חכמת הקודש. רק העמל ומסירת כל כוחות נפשו עבור התורה, מזככים את האדם, ומקרבים אותו אל הקדושה, ורק על ידי כך הינו מסוגל להתקשר עם חכמת התורה. ובתנאי שגם מקדים לזה טהרת הנפש וזיכוך המידות, וכדכתיב - כי תועבת ה' נלוז ואת ישראל סודו (משלי ג, לב).

קיים הבדל מהותי בין שאר החכמות לחכמת התורה, שאר החכמות תוכנם הוא הכרת המציאות, ואפילו מוסר ותרבות העמים הרי הוא סדר חברתי ונוחות בעולם. אולם התורה באה ללמד ענין שונה לגמרי, חכמת התורה היא חכמת הצדק הישר והקדושה. אין זה אמצעי לסדר עולמי, אלא משפט ומוסר אלוקיים, ישר וצדק מוחלטים הנובעים ממקור האמת. התלמיד חכם בא להתעמק מה היא דעת התורה והשקפת האמת בכל ענין מהו הנכון והראוי בו, ואכן יש לתורה השקפה ברורה ומשנה סדורה בכל דבר, ומשפטיה באים להגדיר ולמדוד את כל ענייני העולם, כיצד הם נבחנים במאזני הצדק והישר. ההלכה נוקבת במבטה את כל חלקי המציאות, והיא קובעת את יחסה לכל דבר שבה. מזרעים ועד טהרות.

והנה האדם מטבעו הרי הוא שרוי בשאיפות העולם הזה, וכל מציאותו שטופה במבט של תענוגות ונוחות, ומאזני שכלו מוודים כל ענין בהשקפת הכדאיות והצלחת העוה"ז. ובכדי להשיג את הישר האלוקי של משפטי התורה, להבין משפט וצדק אלוקיים, ולדון ולהגדיר את חוקי האמת והקדושה, הרי הוא נצרך לעמל רב להביא את עצמו לדרגה זו, עד שהוא מתפשט ממוסכמות העוה"ז המציפות את מוחו, ומתנתק מחזיונות גשמיים אל עולם שכולו תבונת קודש ורעיונות צדק. וכמו שאמרו במדרש - עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו (מובא בתוס' כתובות קד. ועיין תנא"ר פרק כו). ובגמרא - במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא חלב שניק משדי אמו עליה (ברכות סג.).

ולשם כך הרי הוא מוכרח למסור את כל עצמו ולשעבד את דעתו ולכוון את שכלו ולחזור להתקרב אל השקפת ודעת התורה, לצלול עם כל מציאותו אל תוככי הגיונה, להתרכז ולעיין ולהעמיק עד שגיע אל נקודת האמת של חכמת התורה. וכדכתיב - אנשי רע לא יבינו משפט ומבקשי ה' יבינו כל (משלי כה, ה).

תנאי להשגת תושבע"פ - התמסרות לתורה ולה'

ובעומקם של דברים, אין האדם בן הארץ מסוגל כלל להשיג את התורה, רק משום שהקב"ה מאציל על עם ישראל וחכמיו רוח קדשו שיהיו מסוגלים להבין את עומקה וסודה, ולכן זוכים רק כשמתקרבים אל ה' ומתמסרים אליו. באותה מידה שהאדם נותן את עצמו להקב"ה, כך הוא שייך להבנת התורה, כאשר האדם מתמסר ונותן את כל ישותו ומציאותו לה', אז הוא נעשה חלקו ונחלתו של הקב"ה, וכאשר נעשה מהותו מציאות של קודש, אזי יש לו שייכות עם חכמת הקודש של התורה. וכדכתיב - **סוד ה' ליריאיו ובירתו הודיעים** (תהילים כה, ד).

וכפי שאירע בימי נס חנוכה, שעל ידי שמסרו את נפשם עבור ה', לבטל גזירת 'להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך', זכו להתעלות גדולה

והתפשטות תושבע"פ. ורבי עקיבא וחביריו שמסרו נפשם על התורה נקשרו עם התורה בקשר מאוחד בחינת 'תורה דיליה' ומשום כך זכו שנגלה להם דברים שלא נגלו למשה רבינו (במדב"ר יט, ו). וכן על ידי יגיעה ועמל התורה זוכה הלומד להתחבר אל התורה, ואז ניתן לו הכח להבינה ולהשיגה.

וכן בכל דורות הגלות יש אור גדול של השגת תושבע"פ, מכיון שבגלות ישראל נזקקים לרוב יגיעה ומוסרים את נפשם ללימוד התורה ולקיים את מצוות ה', לכן על ידי זה נכנסים לחלקו של הקב"ה ומתאחדים עם התורה ומסוגלים יותר להשגת תושבע"פ. וכמו שכתוב - **משכני אחרין נרוצה הביאני המלך חדריו** (שיר השירים א). שעל ידי שעם ישראל רצים אחרי ה' זוכים לכך שהוא מביא אותם אל חדריו, 'חדרי מרכבה' (מדרש רבה שם), 'חדרי תורה' (ילקוט"ש שם). כלומר דביקות בהקב"ה ודביקות בתורה.

ברכת מזל טוב ורוב נחת

שלוחה מאתנו מקרב לב

למעלת כבוד האי גברא רבה ויקירא, מחשובי אברכי קהלתינו, איש חמודות ורב תבונות מגדולי תומכי מכוננו

הרה"ח רבי יצחק דוד חשין שליט"א

שתרם חלק מהוצאת הגיליון

לרגל השמחה השרויה במעונו בהיכנס בנו לעול תורה ומצוות

יהי רצון שייזכו הוא ומשפחתו לרוות רוב נחת דקדושה ממנו ומכל צאצאיהם לתפארת המשפחה הנכבדה וזכות החוקת והעמדת התורה תעמוד לכם להתברך בכל הברכות האמורות בתורה וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ולברכה אמן

המברכים

הנהלת המכון

הודעה חשובה ומשמחת לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס על תרומות למכון בגובה של עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

ברכת מזל טוב לידידנו

הרב צבי מיכל פרנקל שליט"א

לרגל נישואי בנו

ברכת מזל טוב ורוב נחת

שלוחה מאתנו מקרב לב למעלת כבוד האי גברא רבה ויקירא, מחשובי אברכי קהלתינו, איש חמודות ורב תבונות

הרה"ח רבי **נחמיה חשין שליט"א**

שתרם חלק מהוצאת הגיליון לרגל נישואי בתו תחי'

יהי רצון שייזכו הוא ומשפחתו לרוות רוב נחת דקדושה מהם ומכל צאצאיהם לתפארת המשפחה הנכבדה וזכות החוקת והעמדת התורה תעמוד לכם להתברך בכל הברכות האמורות בתורה, וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ולברכה אמן

המברכים
הנהלת המכון

ברכת מזל טוב ורוב נחת

שלוחה מאתנו מקרב לב למעלת כבוד האי גברא רבה ויקירא, מחשובי אברכי קהלתינו, איש חמודות ורב תבונות, מתומכי מכוננו

הרה"ח רבי **חיים יעקב קלפהולץ שליט"א**

שתרם חלק מהוצאת הגיליון

לרגל נישואי בתו תחי'

יהי רצון שייזכו הוא ומשפחתו לרוות רוב נחת דקדושה מהם ומכל צאצאיהם לתפארת המשפחה הנכבדה וזכות החוקת והעמדת התורה תעמוד לכם להתברך בכל הברכות האמורות בתורה, וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ולברכה אמן

המברכים
הנהלת המכון

בחסות לוצקין ביטוחים

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,

נא לפנות ל- 054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com